

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης
γιώργος μιχελακάκης

Προλεγόμενα, β μέρος

Η προσπάθεια αυτή, αφιερώνεται στους ανθρώπους που μετανάστευσαν και πιο ειδικά σ' αυτούς που γνώρισα στην Αυστραλία. Και ακόμα ειδικότερα, σ' αυτούς που ήταν εγγύτερα –με ιδέες– στον συγγραφέα κατά την περίοδο κυνοφορίας της μαρτυρίας ετούτης, όπως: τον Γιώργο Βασιλακόπουλο, την Τούλα Νικολακοπούλου και τον Ηλία Διακολαμπριανό.

Αφιερώνεται σε φίλους και γνωστούς που τους βασάνισα κατά καιρούς δίνοντάς τους να διαβάσουν τις ιδέες που εμπεριέχονται μέσα σε αυτά τα κείμενα και που οι αντιδράσεις τους, θετικές είτε αρνητικές με βοήθησαν να ξεκαθαρίσω καλύτερα τις ιδέες που περιέχονται εδώ: Τον Δημήτρη Τζουμάκα, που επέμενε πάντα πως «το κείμενο, χρειάζεται οπωσδήποτε επιμελητή» γιατί θα ήταν «κρίμα να πάει αδιάβαστο και να λοιδορηθεί», τον Άλφρεντ Βίνσεντ, την Σοφία Σακελλή, τον Δημήτρη Παναγιωτόπουλο και την Βαγγελιώ Βογιατζή από την Ικαρία. Τέλος την ακούραστη Άννα Ιωαννίδη που είδε τα τελικά κείμενα και που καθώς η ζωή την έκανε ρεαλίστρια, μου τόνιζε την ανάγκη ενός λόγου που να είναι κατανοητός από τους μετανάστες. Ακόμα, να ευχαριστήσω και την Κωνσταντίνα Τουρβά, που με βοήθησε σε κάθε στάδιο της προσπάθειας αυτής. Ακόμα αισθάνομαι την υποχρέωση να αποτίσω φόρο τιμής σε ανθρώπους που με το έργο τους συγκεντρώνουν στοιχεία της πνευματικής παρουσίας των μεταναστών, για να διασωθεί έτσι, η πνευματική ιστορία της μετανάστευσης, που συνήθως αγνοείται από τους επίσημους φορείς.

Αρχικά να αναφέρω την προσπάθεια του Γιώργου Καναράκη που τις δεκαετίες 1970, 1980, είχε το μεράκι να κάνει μια σημαντική αρχή, μαζεύοντας στοιχεία για τη ζωή και το έργο μεταναστών λογοτεχνών. Προσφορά ανυπολόγιστη που δείχνει το δρόμο για συνεχιστές στις επόμενες γενιές. Επίσης προς αυτή την κατεύθυνση αξιόλογη είναι η αδιάκοπη προσφορά της Ελένης Νίκας με τις εκδόσεις Owl, όπως και η ανθολογία ποίησης της Δεύτερης Μεταναστευτικής Γενιάς από τον Νίκο Τρακάκη, καθώς και η παλαιότερη ανθολογία Ελληνό-Αυστραλιανής λογοτεχνίας των Σπηλιά-Μεσσήνη το 1988. Ακόμα η έκδοση πολιτιστικών περιοδικών από τους συλλόγους ελλήνων καλλιτεχνών λογοτεχνών στο Σίδνεϊ και στη Μελβούρνη, που μας δίνουν μια πραγματική εικόνα της κατάστασης των τεχνών των πρώτων μεταναστευτικών γενιών. Αυτές οι προσπάθειες προς την κατεύθυνση μιας διαφορετικής ιστορίας για τη μετανάστευση είναι ανεκτίμητες, διότι για την δημιουργία πνευματικής ιστορικής συνείδησης, που λείπει από την μετανάστευση, δεν είναι αρκετή η ύπαρξη των καλλιτεχνών και γενικά των ανθρώπων οι οποίοι παράγουν έργο, είναι απαραίτητη η συγκέντρωση, καταγραφή και κατάθεση αυτού του έργου, έτσι ώστε οι ιστοριοδίφες, και κατόπιν οι ιστορικοί να βασιστούν σε αυτές τις καταγραφές για να κάνουν συνθέσεις και να εξάγουν γενικότερα συμπεράσματα.

Τελειώνοντας θα πρέπει να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τους καλλιτέχνες, ζωγράφους και λογοτέχνες που δέχτηκαν να δημοσιευτούν έργα τους, καθώς και τον ζωγράφο Φρίξο Ιωαννίδη, που πάσχισε στη σελιδοποίηση του κειμένου και του έδωσε μορφή βιβλίου. Όλοι συνεισέφεραν, με τον τρόπο τους στο να δημιουργηθεί ετούτο το βιβλίο που είναι σε τελική ανάλυση προϊόν μιας ομαδικής συνείδησης που διατρέχει ένα κομμάτι του κόσμου της μετανάστευσης. Τελευταία, θα ήθελα να ευχαριστήσω τις εκδόσεις Εωθινό, για την υποστήριξη και έκδοση αυτής της προσπάθειας, γιατί πίστεψαν ότι είναι και δική τους υπόθεση η διάσωση και καταγραφή της.

Εισαγωγή

Χρειαζόμαστε τη Θεωρία, αλλά η ζωή και η συνείδηση, μιας θέτουν ορισμένα όρια που μιας εμποδίζουν να την αποκτήσουμε ή τουλάχιστον, να είμαστε σίγουροι γι' αυτήν.

R. Williams

Σκοπός κάθε εισαγωγής είναι να παρουσιάσει στον αναγνώστη τις ανάγκες που ώθησαν τον συγγραφέα να γράψει το προτεινόμενο βιβλίο, να του δώσει ταυτόχρονα την ευκαιρία να προσδιορίσει το αντικείμενό του και να περιγράψει τα όρια μέσα στα οποία πρόκειται να κινηθεί.

Οι ανάγκες που γέννησαν τούτο το βιβλίο είναι οι ακόλουθες:

Επιστρέφοντας στην Αυστραλία το 2010, μετά από 18 χρόνια παραμονής στην Ελλάδα, μου δημιουργήθηκε η ανάγκη επανασύνδεσης με τον «πολιτισμό των μεταναστών», έναν τομέα «καταφρονεμένο», από τους επίσημους οργανισμούς. Η επιστροφή στην Αυστραλία μου έδωσε την εντύπωση πως στον τομέα αυτό τα πράγματα είχαν χειροτερεύσει. Οι οργανισμοί συνέχιζαν να είναι προσανατολισμένοι αποκλειστικά στην «διατήρηση της παράδοσης» και τη βολική προβολή του «αρχαίου μεγαλείου», ενώ η μυθολογία γενικά της επιτυχημένης ενσωμάτωσης των μεταναστών στην αυτοραλιανή κοινωνία

κάλυπτε το υποβαθμισμένο παρελθόν και παρόν.

Αυτή η κατάσταση δεν ευνόησε τη δημιουργία τοπικού αξιόλογου, κριτικού Θεωρητικού λόγου, ιστορικού, αισθητικού και φιλοσοφικού, για να γίνει κτήμα των οργανισμών και με βάση αυτόν να σχεδιάσουν τα πολιτιστικά τους προγράμματα. Οι περισσότεροι που ασχολήθηκαν με την ιστορία στη μετανάστευση, την είδαν χρωματισμένη μέσα από «εθνικά ματογυάλια». Επειδή στη νεοελληνική ιστορία το έθνος παρέμεινε μέγεθος ευρύτερο από το κράτος, γιατί το όραμα της «μεγάλης Ιδέας» δεν ικανοποιήθηκε και διότι το μικρό γεωγραφικά κράτος έμεινε δέσμιο των πελατειακών σχέσεων με ανολοκλήρωτες αστικές δομές, γι' αυτό και παραμελήθηκαν οι παράγοντες που διαμορφώνουν την έννοια του κράτους: την οικονομική του βάση, την κοινωνική του υφή και την θεσμική οργάνωση. Το έθνος δεν έγινε αντιληπτό ως κράτος αλλά έγινε αντίθετα, το κράτος αντιληπτό ως έθνος. Αυτή η ιδεολογική κατάσταση εκφράσθηκε και στη μετανάστευση. Προβλήθηκαν ως χαρακτηριστικά του μετανάστη η γλώσσα και η θρησκεία, ενώ παραμελήθηκε η υλική υφή της μετανάστευσης, δηλαδή η εργασία, η καταστατική σχέση με την κοινωνία, το επίπεδο της κουλτούρας και οι σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας. Αυτή η παραμέληση εξέθρεψε μια εθνική, ελληνοχριστιανική βερμπαλιστική γλώσσα, μεταφυσική και υποκειμενική.

Το αποτέλεσμα ήταν: η γλώσσα και η θρησκεία να προσφερθεί για εθνική οικειοποίηση. Έκανε τους μελετητές ευεπίφορους σε μια τέτοια χρήση, ασχολήθηκαν αποκλειστικά με την λογοτέχνια και τη θρησκεία και αγνόησαν παντελώς τις άλλες τέχνες, και τα θέματα της καθημερινότητας που αποτελούν δείκτη της κατάστασης της μεταναστευτικής οικογένειας.

Η συνέχεια την άλλη Παρασκευή

Λεζάντα: Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)